

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravstveno društvo (svet Chicago) in Kanada \$9.00
na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolico
Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year,
foreign countries \$11.00 per year.Cena glasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaravnih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštno.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

V gozdovih
severnega zapada

II.

Butte, Mont. — "Medvedova soteska" je ležala med dvema hriboma in je merila pet milj dolžine in dve širine. Višji svet je poraščen nagosto z malimi smrekami in topoli. V tej "džungli" sta še dva druga rančerja. V soteski so lepi pašniki in trava zraste do pod pazduhe visoko. Po pašnikih so speljani jarki, v katerih so pretaka voda in izteka v majhno jezero. V jezeru in v izpeljanih jarkih je vse polno rac.

Delovodja je Janka in mene drugi dan zopet odpeljal sekati late, katere je rabil rančer za ograjo. Pri delu je naju nadlegoval vsake vrste mrčes. Zlasti je bilo veliko muh. Velike, črnoopisane, rmenne, plave, sive. Toda muhe se razkošno pasejo samo mesec dni, prav tako komarji. No, so pa tedaj toliko bolj nadležni. Konje je treba namazati s posebnim mazilom, drugače jih bi muhe žive uničile. Prav tako smo se morali mazati mi, da smo od sebe odganjali muhe in komarje.

Komarji so se v velikem roju priklaplili v mraku in rančer je nas šestkrat svaril, če opazimo roj komarjev, naj jih ne nadlegujemo, kajti če se jih razfraz, potem postanejo razjarjeni kot sršeni. Tovarši Janko pa se ni zmenil za rančerjevo svatilo in nekega večera je s puško ustrelil v velik roj komarjev. Za svojo prednost je hudo plačal. Nekaj komarjev se je zaletelo vanj in ga opikalo — umalu mu je otekel vrat in v glavo je zgrabil kot polna luna. Šele sedaj je spoznal, da se rančer ni šalil, ko je svaril pred komarji. Nekoč je neki ovčji pastir umrl za posledicami komarjevih pikov.

Začeli smo graditi ograjo. Delo je napredovalo skokoma in v nekaj tednih smo zgradili eno miljo dolgo ograjo. Postavljali smo jo tik velikega smrekovega gozda. Rančer je hotel preprečiti živini uhajanje v gozd, kjer je rada lenarila in se senčila.

Veliki bik je čestokrat prišel xogadat tik do ograje, kaj vra- delamo. Očitno mu ni bilo šed, da ga bomo zagrabilili, in nekega dne je z rogami prevrnil ograjo, poskočil in se zagnal proti meni. Predno sem se za- vedel, me je bil imel na rogo- vih, nato pa zavijtel in cepnil sem v bližnjo mlakuzo kot sem bil dolg in širok. Ako ne bi šli prihiteli na pomoč tovariši, bi se razjarjeni bik najbrže še nalo poigral z menoj.

Nekega dne smo bili zopet v gozdu, kjer smo podirali in ob- ekavali smreke. V bližini je bil majhen izvir, kamor smo šli po pitno vodo. Bila je vrsta na Janku. Šel je po vo- lo, kmau pa slišimo veselo pre- pavanje. Vsi prislunemo. Ne- nadoma se pojavi Janko, jezdeč velikega jelena.

"Poglejte, kaj sem ujel," je imagovalno naznanil. Jelen je stopal počasi in se po polzevo omiklal naprej. Ko je došel do nas, se ustavi in nas žalostno ogleduje — jelen je bil ranjen in z rane mu je curčila rdeča kri. Foliko, da je bil še pri življe- nju. Hitro smo ga ustrelili in rešili trpljenja, nato pa ga od- peljali v kampo ter se gostili z njegovim mesom nekaj tednov.

Dnevi so tekli, mi pa smo gra- dili ograjo. Včasih nas je dela- lo pet, včasih šest. Nekateri de- lavci niso vzdržali v tej "džung- li" več kot teden dni, nakar je rančer pripeljal druge delavce. Z Jankom pa sva še nadalje vztrajala.

oboroževanju je med Brazilijo in Argentino. Pobudo za to tek- movanje je dala v precejšnji meri Amerika, ki je med vojno ob- rožila Brazilijo kot svojo najmočnejšo latinsko "zaveznico". S tem programom za oboroževanje vsega kontinenta bo zanesla mi- litarizem tudi v vse druge latinske republike. Na eni strani ob- oroževanje, na drugi pa sklepanje medsebojne obrambne pogodbe. Taka je "logika" kapitalizma.

Kar v resnici avet potrebuje s tem kontinentom vred, je po- polna razorožitev vseh držav. Potem tudi ne bo nobene potrebe za obrambne pogodbe, ki so le slepilo, ako ne bo uničen militari- zem.

K panameriški konferenci

Zadnji petek se je v Rio de Janeiru, glavnem mestu Brazilije, začela panameriška konferenca, katere namen je sklenitev med- sebojne vojaške zveze. Ameriška delegacija je prinesla s seboj celo goro bojne parafernalijske — letal, topov, tankov in drugega orožja, ki ga bo ta dežela razdelila svojim satelitom v svrhu, da iz vsega kontinenta napravi ogromno vojašnico in arzenal — ne arzenal "demokracije", marveč arzenal reakcije.

Ta konferenca bi se imela vršiti že pred par leti — v smislu zaključka v Chapultepecu, Mehika, takoj po vojni. Toda Roose- veltova politika dobrega sosedsstva je po njegovi smrti precej ohro- mela. Sepati je sicer začela že prej, takoj ko sta se v "našem" državnem departmentu pojavili dve struji, ki sta vlekli vsaka na svojo stran. Eni struji je načeloval tedanji državni podtajnik za latinske zadeve Sprull Bradden, ki je vodil srdit boj proti Pe- ronovemu neofašističnemu režimu iz razloga, ker argentinski dik- tator ni kazal dovolj respekta do — "demokracije", seveda! V res- nici je šlo za protekcijo ameriških interesov, ki so povsem neod- visni od demokracije in se lahko komodno počutijo tudi pod fa- šizmom, kar so že večkrat pokazali.

Proti Braddenovim smernicam se je borila druga skupina, ki je bila za "apizanje" Peronovega režima. Zastopnik te skupine je bil bivši ameriški poslanik v Buenos Airesu Messerschmid. Ta skupina je končno tudi zmagala in pred nekaj meseci je Bradden podal svojo resignacijo. Cilj obeh skupin je bil isti: protektira- nje ameriških investicijskih, trgovskih in vojaških interesov v latinski Ameriki. Bradden je upal, da bo to dosegel z direktno akcijo, z odprto politično vojno proti Peronovemu režimu, nje- govih kolegi Wellesove šole pa so smatrali, da bo to lažje doseči z — "apizanjem". Valed tega so spomnili leta 1935 na chapulteški konferenci v Mehiki tudi priznani sedež zastopnikom Peronove vlade, par mesecev pozneje pa mu v San Franciscu odprli vrata v krog Združenih narodov. Proti temu se je borila Sovjetska Rusija, ki pa je pozneje spremenila svoje stališče in tudi sama priznala Peronov režim. Toda medeni dnevi te pobratimije se bili le kratki, ker se je Peronov režim znova vrgel na sovražno propagando proti Rusiji, odnosno proti — "koomunizmu".

Kako bo potekla ta konferenca v Rio de Janeiru, bodo pokazali prihodnji dnevi. Lahko pa že vnaprej rečemo, da se bodo "naši" sateliti tepli za ameriško orožje, kdo ga bo več dobil. Ako se ne bodo tepli javno, se bodo pa zakulisami. Ta boj je na podlagi raznih poročil že v teku, posebno pa med Brazilijo in Argentino. Dvema največjima in najbogatejšima državama v latinski Ame- riki.

Zadnja leta, oziroma že precej let je bila Brazilija zelo dobro zapisana v Washingtonu in seveda tudi v Wall streetu. Zato je v zadnji vojni tudi prejela največ ameriškega orožja, strojev in drugega "lend-lease" materiala, vključivši cele koše dolarjev. Z "lend-lease" ji je Amerika zgradila tudi veliko jeklarno, ki je stala okrog \$60 ali \$70 milijonov. V zameno pa je Amerika za- lagala, kakor tudi vse druge latinske republike, z raznimi suro- vinami, seveda vse proti visoki ceni. Med vojno je ameriška vlada dala v obliki politične podkupnine oziroma "lend-lease" latinskim republikam cele vagone denarja — nekateri senatni krogi sodijo, da nič manj kot pet do osem milijard dolarjev. Ko- liko je to "mazanje" stalo, je velika tajnost. Zato so razen Ar- gentine tudi vse takoj po Pearl Harborju skočile na ameriški voz pretrgale diplomatske stike z osiškem in mu večinoma tudi "na- povedale" vojno. Toda izmed vseh držav je bila Brazilija edina, ki je poslala nekaj vojaštva na italijansko bojišče. S tem "lend- lease" si je Amerika zgradila tudi najmočnejši blok v Z. N.

Edina država, ki ni bila deležna tega "lend-lease" mazanja, je bila Argentina. In deležna ga ni bila vsled tega, ker ni hotela postati lutka Amerike, marveč se je ideološko naslonila na stran osiškene fašizma. V to smer jo je v precejšnji meri potisnila ameriška diplomacija. Argentina gospodarsko namreč ne gravi- tira na Združene države, marveč na Evropo, kjer je imela in bo najbrže tudi v bodočnosti imela največje trge za svoje produkte, v glavnem žito in meso. Poleg Anglije sta bili Nemčija in Itali- ja njeni najboljši odjemalci. Takoj od začetka vojne se je po- stavila na "nevtralnno" stališče, kakor so zahtevali njeni gospodar- ski interesi.

Ko je Amerika v pripravih za vojno pričela graditi svoj latin- ski blok, je skušala dobiti na svojo stran tudi Argentino. Pritisk iz Washingtona je bil vedno večji, tako tudi argentinski odpor. Na drugi strani jo je začel snubiti Hitlerjev blok. Rezultat vse tiste igre je bil, da se je Argentina postavila po robu Ameriki in postala torišče za Franco-Hitlerjeve agente in leta 1943 tudi in- scenirala revolucijo, ki je prinesla na površje Peronov neofašis- tični režim. Ta režim je v marsičem podoben italijanskemu fa- šizmu, toda je bolj "radikalen", da lahko imponira delavskemu ma- sam. Naperjen je proti zunanemu kapitalizmu, katerega je že v precejšnji meri likvidiral s podržavljenjem tujega kapitala (in- dustrij), na prste pa stopa tudi domači "free enterprizerjem" s tem, da gradi državni kapitalizem. Peronov režim je trdno po- vezan tudi s katoliško cerkvijo, kateri je dal monopol nad šolsko vzgojo in druge privilegije.

Kot smo čitali, bo Peronov režim na tej konferenci v Rio de Janeiru zahteval, da tudi Argentina dobi svoj delež ameriškega orožja, s katerim nameravamo "oblagodariti" latinske republike. Vse to seveda z namenom, da ustavimo širjenje "koomunizma" na vsem kontinentu in preprečimo strmoglavljenje raznih reak- cionarnih in totalitarnih režimov. Peronov režim se je sicer vrgel z vsi energijo in sredstvi tudi na gradnjo militarizma, kate- remu je posvečena vsa vladna politika. Vse to seveda za — "o- brambo". S tem ciljem industrializira tudi deželo. Tekma v

Glasovi iz naših naselbin

Nekoliko komentarja
k obsodbi dr. Furlana

Milan Medvešek

Ameriški Slovenci smo imeli priliko seznaniti se s profesor- jem dr. Furlanom, ko je bival med vojno v Ameriki. Ker je bil znan kot svobodomislec, po- leg tega pa še primorski rojak oz. Tržačan, so ga nekateri ze- lo čislali. Pred nekaj dnevi pa je prinesla jugoslovanska agen- cija Tanjug poročilo, da je bil aretiran in nato obsojen na smrt radi vohunstva itd.

Anton Šabec, urednika "Gla- sa", ki je med našimi žur- nalisti najelastičnejši akrobat, namreč da lahko danes v nebe- sa povzdiguje Stalina ali Tita, drugi dan bivšega guvernerja Lauschet, dasiravno slednji ni storil svoje dolžnosti ne do ma- lega človeka in ne do svojega naroda, tretji dan pa lahko na- piše "filozofski" članek o eksis- tenci Boga, je v članku "Kaj se dogaja v Sloveniji?" zanetil sumnjo, da je bil profesor Fur- lan krivično aretiran in da v stari domovini krivično prega- njajo tako zvišene osebnosti kot je dr. Furlan, ki je delal za Osvobodilno fronto in "25 let kalil svoje rodoljubje v ognju fašističnega pekla". Na koncu Šabec vzklikne v silni razburje- nost: "Quo vadis, Jugoslavija?!" Kam jadraš (greš), Jugoslavija?!

Teden pozneje, ko je dospelo poročilo, da je bil dr. Furlan ob- sojen na smrt, isti urednik piše: "Urednik Glasu ni poklican, da bi to vest komentiral, zato zaključuje to žalostno novico s sledečo posmrtno: Naj bo Bo- risu Furlanu, zavednemu pri- morskemu Slovencu, odločnemu antifašističnemu borcu ter ple- menitemu rodoljubu rahla slo- venska zemlja in v veke naj ostane svetel spomin njegovega imena."

Tako piše Šabec, dasiravno ni- ma aobnega pojma, ali je dr. Furlan kriv ali ne, prav tako ne nobenih informacij o protid- žavnem delovanju tega moža, ki smo ga poznali kot svobodomi- selca, ko je bival v Združenih državah. S tem stališčem se je urednik Šabec zopet približal Ameriški Domovini, katere na- ravnost zločinsko obrekuje slo- venski narod v stari domovini. Sicer pa se je Šabec že v pre- teklosti mnogokrat bratil s tem reakcionarnim časopisem.

Ameriška Domovina pa je ob- sodbo dr. Furlana prinesla kot glavno vest in vprašuje, če se bomo progresivci še nadalje na- vduševali za novo Jugoslavijo, ko so tam komunisti na smrt ob- sodili našega prijatelja. Nihče ni poklican vnaprej ob- sojati obsodbe profesorja Fur- lana, dokler nima informacij, za- kaj je bil obsojen. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da so v Ju- goslaviji obravnave javne in ob- sodbe izrečene na podlagi doku- mentarne evidence.

Ker bo skušala naša reakcija to obsodbo izrabljati proti na- prednim Slovincem v Ameriki, kot tudi proti Jugoslaviji, naj podam nekaj informacij o dr. Furlanu, katere pa ga ne kažejo v luči učenjaka, idealističnega profesorja in filozofa, kot pravi Šabec, temveč kot zelo ambici- oznega buržuja, ki se ni mogel živjeti v razmere nove Jugosla- vije.

Pred dobrimi petimi leti smo v Clevelandu praznovali 75. roj- stni dan Etbina Kristana. Ker smo tedaj v Furlanu videli pro- gresivca, smo ga povabili za gl. govornika. Povabljen sta bila tudi tedanja ministra jugoslo- vanske vlade Sava Kosanović in Franc Snoj. Pisec je bil tedaj v vodstvu Cankarjeve ustanove in predsednik omizja. Dr. Fur- lanu smo dali prednost pred mi- nistroma, toda on se je tiste "prednosti" silno ustrašil in na- me apiliral naj dam prednost ministroma, ker "ministra mo- rata biti prva in sedeti na tem in tem stolu, ne pa on, ki je le preprost profesor." Takoj sem uvidel, da to ni bila skromnost z njegove strani, marveč navad- no klečeplavstvo, za katerim je telo stremljenje po minist-

skem stolčku v tedanji reak- cionarni zamejni kraljevski vladi.

Pozneje se je izkazalo, da ga pravilno presoja, kajti našimi funkcionarji je z dr. kom vred pričel agitirati, da naredijo pritisk na tedanjo goslovansko vladu v Londonu, naj bi ga sprejela za minist- intriga se mu je posrečila in prvi priklji je letel v Lon- don, kjer je bil ustoličen kot kra- vi minister. Njegov mandat trajal samo 12 ali 13 dni. Ku- lu nato se je zaobrnila situac- in dr. Furlan je pričel agitac- za Osvobodilno fronto in T.

V tistem času je bil v L- donu Mike Kumer, tedanji gl. podpredsednik SNP in ročnik ameriške armade, ter šestkrat sestajal z dr. Fur- nom. Mike mi je pisal, da dr. Furlan zelo navdušuje novo Jugoslavijo in da za to čaka velike "nagrade od- ta". Miku sem odgovoril, da mož sicer zelo simpatičen, njegova ambicija po minist- skem stolčku ga ne kaže v luči, poleg tega pa sem še o- nil tisto klečeplavstvo, ki se zgodilo na Kristanovem ke- tu.

Kmalu nato je bila Jugosla- via osvobodjena in dr. Furlan je takoj napotil v Sloven- kjer so ga odlikovali za nj- vo delo z najvišjim mestom ga more pričakovati človek govega kova, namreč postaj- so ga za dekana (načelnika verzitetnih profesorjev) na l- ljanski juridični fakulteti. da mož se očitno ni zadovol- s to visoko pozicijo, kajti že kaj mesecev po prihodu v venijo je pričel silno ruvi- proti oblastem in ščuvati ta- zemce proti slovenski vlad-

Kako to vem? Kmalu po svoboditvi Slovenije je obis- Ljubljano ameriška Slove- miss Stone (Stanovnik) iz- caga, katere je bila tedaj po- nica v ameriški armadi. Ljubljani je bila samo na- dni, a ko se je vrnila v Z- žene države, je objavila v A- riški Domovini serijo člankov katerih je slikala Slovenijo v krvi in ječo pod strahot- terorjem. Za tiste članke je dal medaljo sam Hearst ali McCormick.

Citajoč dotične članke, se- čudi, kje je ženska dobila terial za tiste gorastostasti, ti vedel sem, da je bila v L- ljani samo nekaj dni in do- dovolj naobrazena za presojo političnih dogodkov. Obi- sem jo, toda ženska je oč- takoj zaslušla kdo sem in ne- nekaj časa zelo previdna v govoru. Končno se je spro- in v groznih slikah mi je ri- teror Ozne, "moriških kom- stov" itd., itd. "V okolici L- ljane je tekel potok napoli- z nedolžno krvjo."

Pazljivo sem jo poslušal, eno pa skušal izveči iz nje, ji je naslikal tako črno Slo- nijo. In izvedel sem! Tako- ko sta ji narisala dr. Furlan- njegova žena! Torej je dr. lan že tedaj, takoj po vrn- intrigiral proti novi vlad!

Razgovarjač se z miss St- je nenadoma nekdo potkal vrata in vstopil je župnik A- sander Urnkar. Tedaj se miss Stone še bolj okorajila iz nje so kot hudournik bru- je obtožbe proti osvoboditel- Slovenije. Njeno interpret- nje položaja v Sloveniji se- zdela tudi Urnkarju pretira- kajti pristavil je, da je naj- prišla v stike s takimi ljud- ki vidijo samo črno, nato pa- jal, da je baš tisti dan pre- mismo od brata duhovnika, iz- terega ni mogel niti med vr- cami izslediti kaj slabega o- Sloveniji in partizanib.

Miss Stone je bila prva a- riška Slovenka, ki je obis- Ljubljano po osvoboditvi. Ce- pravilno spominjam, je bila t- me meseca junija 1945, torej- sec po osvoboditvi, a dr. Fur- jo je že tedaj ščeval proti- (Dolge na 2. strani.)

Slika kaže holandskega vojaka, ki strelja na bežečega indone- zkega patriota na Javi. Indoneški domačini se poslužujejo taktike uničevanja vsega v bebi proti holandski imperialistični nadvladi za svojo neodvisnost.

Z Jankom pa sva nameravala obogateti v tej džungli in kadar koli sva imela kaj časa na raz- polago, sva iskala zlato. Ovčji pastirji so pravili, da se nahaja zlato eno miljo od kampe. Ne- kega večera sva se napotila v majhno sotesko, ki je bila ob- dana z visokim skalovjem. Jan- ko brska po kamenju, nenadoma pa vzklikne, da je našel zlato rudo. Tudi jaz začnem brskati in kmalu sva nabrala veliko ka- menja, v katerem je bila zlata ruda. S kladivom sva razbijala kamenje in polnila mlavo vreč- co, ki je bila kaj kmalu polna in midva sva že sanjala o na- jni sreči in bogastvu. "Vedno sem upal, da bom še obogatel v tej deželi," je vžičeno vzklik- nil Janko.

Imela sva zlato rudo, zato sva se kmalu naveličala graditi o- grajo za bogatega rančerja in sva pustila delo. Odpotovala sva nazaj v Butte in Janko je šel ocepiti svoje bogastvo. Kaj so mu povedali? Da je takega "zlata" veliko v bližini Buttes in ga ne bi bilo treba iti ponj v Idaho. "Je rumeno kot vino, a ni vino," je nekoč dejal Rib- ničan, ko je pil čaj.

Janko se je namrdnil in ni mu kazalo drugega kot da se je sprijaznil z resnico, da ni vse zlato, kar se sveti. Sedaj pa zo- pet tuhta, kako in kje bi dobil delo na ranču, kajti sline se mu cede po medvedovi in jelenovi pečenki...

(Konec.)

Frank Kroll.

Iz urada "Big" Tonyja
Oakland, Calif.—Poročati mo- ram žalostno vest, da smo več- raj prejeli telegram iz Clevelan- da, da je umrla Ana Stifter, se- stra naše mame. Rojena je bila leta 1888 v vasi Zagrad, fara Skocijan pri Mokronogu.

Pokojnica je prišla v to deže- lo leta 1909. Za potovanje ji je preskrbel podpisani. Prišla je v Kansas in leta 1912 se je pre- selila v Cleveland, l. 1913 pa se je omožila z Johnom Stifterjem. V zakonu se jima je rodilo 10 otrok, 6 dečkov in 4 deklice; najmlajši je star 17 let. Že zad- njih nekaj let se ni nič kaj do- bro počutila, pred letom dni sva jo obiskala in je nama poveda-

Tukaj sta se civilno poročila Joseph Richter in L. Brezovec. Ona je dobro znana v Stauntonu, Ill., in S. Chicagu. Poročena sta bila na nevestinem domu, svatba pa je bila v Slovenskem domu. Bila je velika udeležba in vse je bilo veselo ter plesalo ob zvokih Simončičeve godbe. Nazadnje pa smo zapeli nevesti v slovo, Mary Zajc pa se je ob- činstvu zahvalila za udeležbo.

Dan poprej pa sta se vrnila iz Minnesote mr. Primož in nje- gova žena. Pravita, da ne po- jeta več od tukaj, marveč se bosta nastanila v lepi Fontani.

Rekla sta, da je sedaj sicer le- po v Minnesoti, na jesen in zi- mo te pa zebe, da ti šklepetajo kosti. Oba sta bila vesela, ker sta prišla prav ob pravem času, ko se je vršila svatba.

J. Brezovec.

Miško Kranjec

"Da vuceno. Na progi je tre-
ba vse delati," je prikimal. "A
ne me razgovarjati. Hočem jiti po-
klicati! Ko bi le še imel koga
povezati, bi že videli! Prosil

na nebo, toda slavci po grmovju
onstran pšenice so še vkljub vro-
čini peli. Po več sto metrov
dolgem odseku je brigada raz-
vlečena kakor v procesiji žubo-
rela kot potok, se smejala, sa-
spet oprijela pesmi, klicali so se
se priganjali k delu, tekmovali
med seboj. Nekdo je zagnal
grudo nekomu v hrbet, da je o-
ni ugalob, od kod je prileteal.
Vagončki se škripali in cvili-
li po tirnicah, peli svojevrstno pe-
sem. Goli hrbti fantov so se
žgali na soncu, žgale so se roke
fantov in deklet do ramen, no-
ge visoko nad kolena, bili so
rjavi kakor hlovice. Proga se je
vlekla na obe strani. In tam so
se razvlekli spet druge brigade,
od koder je kakor odmev od da-
leč prihajala včasih pesem, včasih
veselo klicanje. In če si se
ozrl po tej sredi polja se viječi
rjavi, razdrapani strugi, se je
zdelo, da se ta proga vleče ne-
kam v neskončnost. Videl si si-
cer samo dve sosednji brigadi,
toda za njima je bilo čutili
ogromno drugih brigad. In po
tej ob hribu rahlo zaviti črti je
bilo čutili brezкраjnost dela, po-
leta, pesmi.

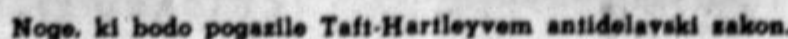

Noge, ki bod

Janko Furlan

Župe in plemena
Ko se je kakšna zadruga iz-

Središče prosvetnega dela na gradilišču je rdeči kotic. V to,

KRIVDA

FRANCE BEVK

(Nadaljevanje)

"Današnji obtoženec je duševno tako strt, živčno tako uničen, da ne bo prenesel tega načina zasliševanja. Prosim, gospod predsednik, da mu stavite drugačna vprašanja."

Predsednik je položil svinčnik na mizo. Skozi okno se je ukradel en sam žarek pomladanskega solca in posijal na njegov obraz. Bil je slinčen oddaljen ropot vozov.

"Jože Seljak, odgovarjajte počasi, saj se nam ne mudi. Torej... vi ste bili usodnega večera v gostilni v družbi vaših fantov in deklet?"

"Da."

"Pili ste čez navadno mero?"

"Da."

"Prosili so vas, da greste po harmoniko. Šli ste in ste se vrnili čez nekaj časa s praznimi rokami?"

"Da."

"Vi samo pritrjujete," je zapel predsednik razburjeno. "Recite vsaj besedo!"

"Kar ste rekli, je vse resnica," je pritrdil Jože komaj slišno.

"O resnici ni dvoma," je poudaril predsednik. "V gostilni so se norčevali iz vas. Vi ste vzeli nož, ki je ležal na mizi in dejali, da greste..."

"Jože je molče priklimal."

"Šli ste. Kaj se je nato zgodilo?"

Jože je gledal nepremično, stal je pred prepadom, čez katerega ni mogel.

Tedaj se je predsednik nenadoma zdrnil, zvišal glas zelo visoko in dejal s poudarkom, približaje slednjo besedo s svinčnikom na mizo: "Šli ste in zabodli hlapca z nožem v trebuh, vzeli harmoniko izpod njegove postelje in odšli z njo iz hiše, kakor da se ni nič zgodilo."

Te besede so porazno vplivale na Jožeta. Mrščavica ga je spreletela po životu. Medtem ko se je ozrl omočeno po ljudeh, je zaslišal glas državnega pravdnika:

"Ne samo to. Zaigral je poskočnico mimo okna, za katerim je ječala njegova do smrti ranjena žrtev."

Te besede so bridko padale v Jožetovo dušo. Gledal je v rdečkasti pravdnikov obraz, v njegovo pikri smeh, ki se je naslajal nad njim... Nato je izginilo vse. Pred rdečim obrazom je rastle vrtnice zamolklih mavričnih barv in se vrtil s tako naglico, da ga oči niso mogle dohitevati.

"Povejte, ali ste storili to ali niste?"

Jože se ni zavedel več, kdo ga vprašuje. Skozi vrtnice je odgovoril razločno: "Da."

"Čemu ste storili?"

Nov prepad, novo vprašanje, na katero si še sam ni dočelo odgovoril. Molčal je in zrl v vrtnice, ki se je zdaj sukal počasneje pred njegovimi očmi.

"Čemu ste ubili človeka? Kaj vam je storil?"

Treba je bilo odgovoriti, vprašanje je vrtalo s svedrom vanj. Obrisal si je potno čelo. Vrtnice se je vrtil čimdalje počasneje, barve so izginile, zjasnilo se mu je pred očmi, prikazal se je predsednikov obraz.

Jože je odgovoril, kar mu je prišlo na misel.

"Ker mi je bila hišna vrata zaprl..."

Državni pravdnik se je razburil. "Ker vam je vrata zaprl? Koliko je bila takrat ura?—Saj dovolite, gospod predsednik?"

"Ura?" je iskal Jože v spominu. "Deset."

"Ob deseti uri se večna vrata zapirajo. In radi tega, ker ste našli večna vrata zaprta, ste ubili človeka?"

Jože je občutil mržnjo do tega obraza. S težavo se je ubranil novega vrtinca, ki se je nabiral pred njegovimi očmi. Zdelo se mu je, da je izgubljen. Kakor utopljenec hlada po bilkah, se je oprijel drugega izgovora.

"Tepel me je."

"Tudi to vas ne opravičuje," mu je rdečelasec padel v besedo.

"Mojo mater je hotel poročiti."

"Vaša mati je vdova in se sme poročiti s komurkoli. No, zakaj ste ga umorili?"

Jože je bil razorožen, njegove oči so iskale pomoči. Sklonil je glavo.

"Ne vem."

"Vi torej ne veste?" se je oslonil državni pravdnik. "Kako naj vemo mi? Mi ga nismo umorili..."

"Govorite!" je spregovoril predsednik znova.

"Vzroki, ki ste jih navedli, niso tehtni. Radi česa takega še—vrabca nihče ne umori."

"Tega... ne morem povedati..."

"Zakaj ne morete povedati?" je postajal predsednik nestrpnjši.

"Zato, ker tega ne vem. Takrat sem vedel vse... sem vedel vse, sicer ne bi bil tega storil... Nato je zopet vse izginilo..."

Te besede je izrekel, nato je sedel in se ni več ganil. Predsednik je pogledal po navzočih, kakor da ne ve, kaj naj stori. Slednjič je zastavil še eno vprašanje:

"In ne ve tega nihče razen vas?"

Jože je dvignil glavo, pomislil, nato je skomizgnil z rameni.

Odvetnik se je vzdignil: "Predlagam, da pustite obtoženca, da se pomiri... Zdi se mi, da je povedal vse, kar je vedel in znal."

Odvetnik je sedel, predsednik je pogledal še enkrat po navzočih in spregovoril:

"Gospoda, današnja zadeva, o kateri bomo morali soditi, je težka. Posvetimo radi tega vso pažnjo zasliševanju prič. Naj vstopi Simon Klavžar, vulgo Čufer."

Čufer se je prikazal, obstal, gledal po ljudeh in vrtil klobuk med prsti.

Predsednik je blebetal: "Prisegli ste, da boste govorili resnico, nič drugega nego čisto resnico. Povejte, kar veste!"

"Ne vem, kaj me vprašajo, gospod sodnik," je dejal Čufer.

"Ali poznate današnjega obtoženca?"

Čufer je pogledal Jožeta po strani. "Nič slabega ne vem o njem!"

"Izpričevalo o lepem vedenju bo dobil od nas," se je oglasil državni pravdnik.

"Vprašamo vas, ali ga poznate," je dejal predsednik trdo.

"Streharjev Jože je, sosedje smo—kaj ga ne bi poznali!"

"Kakšne besede so vladale v Seljakovi hiši?" je vprašal predsednik. In čez nekaj časa, ko je Čufer mencial in ni dejal nobene: "Mislim—med materjo, med hlapcem in med tem le si—"

(Dalje prihodnjik.)

lektiv za njega ne briga. Ob neki priliki so mu iz žepa ukradli celo plačo. Tovariši so mu posodili denar. Pavle je obolev. Tovariši so ga obiskovali, kurili so mu peč in mu pomagali, da hitreje ozdravi.

Varkin se rad poslužuje pomoči onih, ki ga obdajajo in je vse to že davno sprejel kot nekaj, kar mora biti. Vendar ne bi mogel nihče v oddelku pozitivno odgovoriti na tole vprašanje:

"Kaj pa je Varkin sam napravil do sedaj za svoje tovariše?" Ob tem vprašanju bi se spomnili dejstev, da ta mladenič vrača kolektivno za vso njegovo skrb—črno nevaležnost.

Takoj poleg Varkina stanuje 19-letni Grigorij Hlopkov. Soseščina ju vendar na nek način veže. Prihajata eden k drugemu. Včasih gresta skupaj v tovarno, včasih se skupno vračata domov.

Grigorij Hlopkov ne stanuje sam. Od njega sta odvisna mali brat in sestra. Grigorij bi ju lahko dal v dečji dom, vendar je obljubil materi, ko je umirala, da bo malčka sam vzgojil in ju za noben opejo ne bi dal od sebe.

Mladenec ima z otrokoma mnogo skrbi. Res je, da mu v njegovih skrbih pomaga tudi sorodnica. Ona ju pere, popravlja obleko in skrbi za gospodinjstvo. Vendar največji del skrbi seveda nosi Grigorij. Zdej mora na roditeljski sestanek v šolo, kjer se uči brati, zdaj popravlja sestrine igračke, zdaj sede za knjigo o otroški psihologiji, nato se poškropi z milnico, ko umiva malčka. Grigorij mora opustiti nogometne tekme, klubske prireditve in večere.

Če se pa kam odpravljata Pavle in Varkin, se vsak primer do sosedu.

Kaj boš pa danes delal, družinski človek? Bolje bi bilo da daš otroka v dečji dom, bil bi vsaj svoboden—mu svetuje Varkin.

Se niti enkrat pa ni prišlo Pavlu, da misel, da bi ponudil sosedu svojo pomoč čeravno so se drugi tovariši spomnili da to naredi. Kaj bi tudi veljalo Pavla Varkina n. pr., da bi rekel kakšen večer:

— Pojdi danes Griša v kino! Jaz bom pa posedel pri malčkih —

Toda tega, da bi pokazal proti komu se tako majhno pozornost ni od Pavla Varkina učal nihče.

Viktor Semenjak bi se lahko spomnil tudi drugih stvari. On je zvedel, da je kupil Pavle Stendhalovo knjigo: "Rdeči in črni", pa ga je prosil, naj mu jo posodi za dva dni.

— Ni moja. Dali so mi jo pod pogojem, da je nikomur ne posodim,—se je zlagal Varkin, samo, da bi mu ne bilo treba posoditi knjige.

Na mnogo takšnih primerov bi se tovariši spomnili, in molčeči Senja Adamov bi gotovo z grenkobo pripovedoval o razčlenitvi, ki mu je bila povzročena.

Senja Adamov prav tako popravlja obdelovalne stroje, vendar odkrito povedano, po sposobnostih je mnogo za Pavlom.

PROLETAREC

je v boju za pravice delavcev 42 let.

NAROČITE SI GA!

Stane za celo leto \$3, za pol leta \$1.75.

... za tri mesece \$1.

STE SI

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1947, že naročili?

Stane \$1.50. Za v stari kraj \$1.65.

V zalogi imamo tudi Adamičeve ter razne druge angleške knjige. In pa VELIKO SLOVENSKIH. Pišite po cenik.

Naslovi:

PROLETAREC

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

Bill Odum, ki je pretekli teden naredil rekordni polet okrog sveta v 73 urah, po pristanku v Chicagu, kjer sta ga čakala sinček in hčerka.

Varkinom. Ob neki priliki so poverili Senji nalogo, da popravi obdelovalni stroj "Dip 300". Ker Adamov ni dobro poznal ureditve tega stroja, se je mučil z njim in moral nekajkrat stopiti k Varkinu po nasvet.

Najprej se je Varkin izgovarjal, da nima časa, potem pa je naenkrat grobo odbil upornega dečka:

— Ti si zadolžen z delom, delaj!

Adamov obdelovalnega stroja ni dobro popravil ter se je ta v kratkem zopet pokvaril.

In tokrat so zadolžili Varkina, da popravi "Dip 300". Zadel je spretno in previdno pregledovati mehanizem. Pristopil je Senja Adamov. Bilo mu je zelo težko zaradi napake, ki jo je napravil in je želel spoznati, kako bi moral postopati, da bi se ta napaka ne ponavljala več.

— Ne moti me! Pojdi, — je jezno rekel skozi zobe Pavle in s telesom zakril svoje delo. Na koncu dneva je stroj oživel pod njegovimi rokami. Adamov je potlačil zavist in občudovanje in je Pavlu ponovno postavil vprašanje, ki ga je mučilo, kaj je bilo s strojem in v čem je on, Adamov, napravil napako.

— Predolgo je, da bi ti povedal. Ti pa se dečko nauči, da sam spozna in najdeš napako.

Počakal je in v šali potisnil dečku čepico na oči in je odšel nepristopen in nasmejujoč se.

Na žalost se teh dejstev v oddelku ni omenjalo in se o njih ni govorilo. Varkin dela dobro, kar pa se tiče njegovega odnosa do ljudi—ali ni to njegova osebnostna stvar? Saj ni Varkin nikomur ničesar hudega storil.

Toda, če ni tudi nikomur nič dobrega storil, ali to ni vredno, da bi se o tem govorilo? Ali ni kolektivni žal, da je zrasel v njegovi družini hlad in nepristopen človek, ki samega sebe

mar, njega ne vznemirjajo—nemiri, razalutitve in nesreče drugega.

Vzemimo, da je pri nas mal takšnih ljudi kot je Pavle. Vendar so še. Egoizem še ni povsem izginil. Kaže se zdaj po teh, zdaj pri drugih, zdaj v tem in zdaj v onem.

Poreklo zadrage

(Nadaljevanje s 3. strani.)

so že v starih zadrugah poznali življenjsko modrost, da se morajo ohraniti samo v čim širši in čim trdnjši organizaciji delovnem kolektivu, ki naj di poedincu pravice do njegovega nasproti skupnosti prevzeti dolžnosti. Iz praktično uveljavljenega načela enakopravnosti človeških bitij, o enakih dolžnostih vseh zadrugskih dela zmožnih članov zadruga je bujno poganjala zavest demokratičnosti enakopravnosti, pravičnosti.

Danes nam priroda ni nevarna. Znanost si jo podreja. Njega varni pa so ljudem izkoriščevalci, ki jih je malo, a so gospodarsko močni, združeni v razne kapitalistov nasproti razred delavcev in kmetov. Zato naše zadruga prvenstveno gospodarskega značaja. V svojem bistvu se nič ne razlikuje od nekdanjih sorodstvenih zadrug. Njih obrambni značaj v gospodarski borbi proti sovražnim delovnega ljudstva in njih telesa po gospodarski demokratičnosti v bistvu enaki onima iz davnih časov.

Tako sedaj povzemamo, prihodno novim prilikam zadruga načelo kot edino prirodno temeljeno, pravilno in uspešno.

Še en delavski

počitniški dom CO Enotnosti sindikatov odprti. Nedavno je izročeno svojemu namenu delavski in nameštenski počitniški dom na pomočju Fruške gore. Testeri, kjer je bilo nekoč kmetijsko veleposestvo. Dom se imenuje "Fruška gora". Ta dom, ima 50 postelj, bo osnova zgraditev novih domov.

Razni mali oglasi

FOR SALE

2 Flat Brick Bldg and one Basement Flat—Stove Heat. Price \$4200.

1917 S. Jefferson St.

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (August 31, 1947), poleg vaše imena na naslovu pomeni, vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo ustrezno, da se vam list ne ustavi.

Ali ste naročili na dnevniki "Prosveta"? Podpišite svoj list.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$8.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.25 za tednika, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolice je \$9.50
1 tednik in 6.80	1 tednik in 7.10
2 tednika in 5.80	2 tednika in 5.90
3 tednike in 4.40	3 tednike in 4.70
4 tednike in 3.20	4 tednike in 3.50
5 tednikov in 2.00	5 tednikov in 1.80
Za Evropo je \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vala lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2837 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljim naročnino na list Prosveto vsoto \$_____

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Usklajite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledenč članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik (S) _____ Star naročnik (S) _____

Egoist

I. Spišarska. Leningrad

"Človek se ne rodi zaradi sebe."
(Ruski pregovor.)

V tistem času se Pavle Varkin ni gledal v ogledalo, niti se mu ni dal fotografirati. Mogoče je zaradi tega pozabil, kako je izgledal prve tedne svojega bivanja v tovarni. Vendar v spominu tisti, s katerimi dela, živita dva Varkina: neumit, v umazani obleki sajaste barve, ki jo je nosil, kot svojo lastno kozo, ne da bi jo kdaj koli skel in nenavadno skrbno opravljen mladenič rožnatega lica—Pavle Varkin sedanosti. Kako bi tudi bilo mogoče pozabiti takšno spremembo? Kolektiv oddelka je pri tem odigral glavno vlogo.

V oddelku, v katerem je bilo mnogo ljudi in v katerem se je razlegalo neprestano bučanje, je Pavla najprej opazila tetka Šura. Dečko je bil zadržal med delom, stisnili se pod tople cevi centralne kurjave. Tetka Šura ga je stresla in postavila za delovno mizo in od tega časa je Pavle pogosto pogledoval na ono stran odkoder so sijali naočniki starega rezkarja — Šur e. Zdelo se je, da ga je kontrolirala, ali pa kot da bi se bala zanj. Pavlu Varkinu ni bilo všeč vendar je trpel stalno skrb tetke Šure, zaradi tega, ker je bila včasih za njega zelo koristna.

Tetki Šuri se je smilil zapuščen deček, ki ni imel ničesar.

Kdaj se bo on naučil toliko služiti, da si bo lahko kupil vse, kar mu je potrebno? V času težkih vojni let je še posebno težko začeti samostojno življenje. In tetka Šura je, vzdihovljivo globoko po ženski navadi, tolažila dečka z nežnimi besedami.

Ob neki priliki je stopila k Pavlu z zavijkom. V papirju je bila čista delavska obleka iz sivkastega blaga. Obleka je bila že nošena na nekem močnem telesu, zato je bila udobna in široka ter še precej dobra.

"Naj ti bo za zdravje. Svojo pa sleči. Zasišla in oprala ti jo bom."

Pavle je opazil, da je tetka Šura, ko se je ločila od obleke, imela solzne oči, da so se ji tresle roke in drhtele gube ob desnem očesu.

"Če ji je žal, zakaj pa daje," je hudobno pomislil Varkin. In ta občutek je zženčil občutek hvaležnosti. Ustrašil se je, da mu bo začela dajati kakšne življenjske napotke, kot na primer, da mora nositi in paziti na obleko, pa je zamrmral "hvala" in odhitel.

Če bi bil Pavle nežnejši in pazljivejši proti ljudem, bi mu gotovo tetka Šura sama povedala, da je nosil to obleko njen ljubljani sin, ki je padel na fronti in postal bi jasno zakaj so ji drhtele roke in zaradi česa so se osolile starkine oči.

Toda za Varkina se ni brigala samo tetka Šura. Nekatere se je razgovarjala, ga omenila in Pavla so opazili mnogi. Komunistični organizator mu je pre-

skrbel nove čevlje. Nekdo mu služiti, da si bo lahko kupil vse, kar mu je potrebno? V času težkih vojni let je še posebno težko začeti samostojno življenje. In tetka Šura je, vzdihovljivo globoko po ženski navadi, tolažila dečka z nežnimi besedami.

Pavle se je vidno spremenil. Njegova delovna obleka ni več izgubljala barve zato, ker je tetka Šura redno skrbela za njo in jo čistila od madežev ter umazanih. Pavlovo lice je postajalo vse bolj okroglo in rožnato. Njegove roke so dobivale občutljivost in spretnost, gibčnost in smelost.

Pavle se je navduševal nad mehanizmi. Ko je mladi mojster Surgučev opazil nadpovprečne sposobnosti Varkina, ga je v kratkem času naučil popravljanja obdelovalne stroje in to tako, da so ga vrstniki imenovali "kirurg". Dobro in še dokaj hitro je "zdravil" najkompleksnejše obdelovalne stroje: ne da bi se kdaj koli zmotil, je dolemaal svojstvo okvare.

Tako je Pavle odrastel v oddelku, obdan z nežno pozornostjo vsega kolektiva. Sedaj ima že 18 let. On je visoko strokovno usposobljen, ima udobno sobo in dobro garderobo. Ni mu več potrebna pomoč tovarišev kot včasih. Vendar tudi sedaj preživlja težke dneve, in zopet se ne dogaja, da bi se ko-